

Met tabaksverkoop is het als met roken zelf: stoppen is moeilijk

Een jonge man rookt een vaper, oftewel een e-sigaret.

Winkels die sigaretten verkopen zien een verbod op de tabakshandel naderen. Wie gaan er straks met de lucratieve buit vandoor?

Joost van Velzen 7 januari 2024, 20:16

Supermarktketens schreeuwen het graag van de daken: wij stoppen eerder met de verkoop van tabak dan de afgesproken datum van 1 juli 2024. Lidl was de eerste supermarkt in Nederland die de verkoop van sigaretten voor gezien hield. Sinds oktober 2021 is er geen rookwaar meer te krijgen bij de winkels van de Duitse discounter.

Wilt u elke week de Duurzaamheid & Economie nieuwsbrief van Trouw ontvangen via e-mail?

Concurrent Albert Heijn stopt ook eerder dan wettelijk verplicht, omdat het bedrijf net als Lidl 'een bijdrage wil leveren aan een gezondere samenleving en mensen wil helpen met een gezonde leefstijl'. AH verkoopt sinds het begin van dit prille jaar geen sigaretten, shag en aanverwante producten meer in de eigen winkels. Let wel: in de eigen winkels. Zelfstandige ondernemers die een Albert Heijn runnen hoeven daar tot juli niet in mee te gaan.

Sterker nog, weet supermarktexpert Erik Hemmes, sommige ondernemers openen iets verderop een verkooppunt speciaal voor tabak. Zodat zij nog tot minimaal 2030 door kunnen gaan met sigaretten en shag verkopen. “De verkoop van tabak is soms wel 5,5 tot 6 procent van de omzet van een supermarkt. Als je het vergelijkt met andere producten in de winkels, dan is de omzet van sigaretten per meter schap tot wel negen keer hoger.”

Niet meer rendabel zonder sigarettenverkoop

De branchekoepel voor supermarkten CBL vreest dat vijfhonderd kleine supers zullen sneuvelen door het verkoopverbod in juli. “Supermarkten zijn vóór een rookvrije generatie en werken daar graag aan mee”, zegt een woordvoerder van CBL. “Maar door de manier waarop het verbod nu is opgezet – eerst een stop in supermarkten en veel later pas op andere plekken – wordt een gelijk speelveld onmogelijk.”

Tijdschriften- en boekenketen Ako sloot recent bijna twintig filialen op stations, nadat de NS hadden verklaard tabaksverkoop op stations te gaan schrappen. De Ako zegt dat de winkels niet meer rendabel zijn als er geen sigaretten meer mogen worden verkocht.

De Nederlandse overheid streeft naar een rookvrije samenleving in 2040. In dat plan is de afbouw van tabaksverkoop de belangrijkste maatregel. De online verkoop van tabak en aanverwante producten, zoals elektronische dampwaar en voor roken bestemde kruidenproducten, mag sinds afgelopen zomer niet meer. Als het komende zomer ook voorbij is met de tabaksverkoop in supermarkten, zullen de circa 2,5 miljoen

rokers die Nederland telt naar zogenoemde 'gemakswinkels' moeten zoals Primera.

Zij mogen nog tot 2032 doorgaan met tabak verkopen.

Tankstations mogen nog tot 2030 pakjes sigaretten en shag verkopen. Vanaf 2032, zo is voorlopig het plan, mag er dan alleen nog rookwaar worden verkocht in tabaksspeciaalzaken. Volgens de brancheorganisatie voor de tabaks- en gemakswinkels zijn er op het moment ongeveer 250 van die klassieke sigarenboeren.

Rookwaar kopen in Duitsland of België

Die gaan er dan met de buit vandoor, denkt supermarktexpert Hemmes, die zich afvraagt of zij de toestroom van rokers kunnen opvangen als straks duizenden verkooppunten verdwijnen.

“Nederland is pionier in het verbannen van tabak. In grensstreken zullen mensen wellicht in Duitsland of België hun rookwaar en boodschappen gaan kopen. Als tabaksspeciaalzaken de vraag niet aankunnen, gaat de verkoop van sigaretten bovendien wellicht de illegaliteit in en loopt de overheid ook nog eens accijns mis.”

Kijkend naar de verkoopcijfers van tabak lijkt de handel in sigaretten en shag op het roken zelf: minderen is moeilijk. Sinds de eeuwwisseling neemt het aantal verkochte sigaretten wel af. Omgerekend werden volgens cijfers van onder meer het CBS en het ministerie van financiën in het jaar 2000 nog 16,7 miljard sigaretten verkocht in Nederland. Vervolgens fluctueert de verkoop sterk. In het laatst gemeten jaar 2021 daalde het aantal verkochte sigaretten naar 8,5 miljard. Een coronajaar eerder waren dat er nog 11,3 miljard.

‘Je krijgt hoe dan ook klappen’

Volgens Hemmes kunnen supermarkten de gemiste inkomsten door de verbannen tabak nooit helemaal compenseren. “Klanten die sigaretten kopen, nemen vaak ook iets anders mee uit de supermarkt. Je kunt iets van dat verlies opvangen door nog meer kant-en-klaarmaaltijden aan te bieden of een koffiehok in te richten, maar je krijgt hoe dan ook klappen.”

Hoe lucratief de tabaksverkoop ook mag zijn, gezond is roken natuurlijk allerminst. De Gezondheidsfondsen voor Rookvrij (een samenwerking tussen de Hartstichting, KWF Kankerbestrijding en Longfonds) zijn ontevreden over het tempo van het verbod. “De afbouw van het aantal tabaksverkooppunten kan en moet véél sneller!”, zegt een woordvoerder. “Het direct beperken van tabaksverkoop tot tabaksspeciaalzaken zou 210.000 mensen van het roken af houden en mogelijk meer dan 100.000 sterfgevallen als gevolg van roken voorkomen.” De gezondheidsfondsen willen de oprichting van nieuwe tabaksverkooppunten beperken door gemeenten de bevoegdheid te geven om nieuwe tabaksverkooppunten te weren.

Minder rokers, aandeel vapors klein

Het aantal rokers neemt af in Nederland. In 2022 rookte 18,9 procent van de bevolking van achttien jaar en ouder. In 2014 rookte nog 25,7 procent van de volwassen bevolking, meldt het Trimbos Instituut. Het roken van elektronische sigaretten, ook wel vaperen genoemd, werd in 2022 door 2,8 procent van de volwassenen ‘regelmatig’ gedaan, onderzocht Trimbos. E-sigaretten mogen vanaf 2025 alleen nog in speciaalzaken worden verkocht. En ze mogen alleen nog een tabakssmaak bevatten. Zoete smaken zijn sinds begin van dit jaar verboden, zodat het voor jongeren minder aantrekkelijk is om e-sigaretten te kopen.

